

Kohtuasi 81/86

[...]

Lepinguväline vastutus – Terastorude eksporti reguleerivad õigusnormid

[...]

EUROOPA KOHTU OTSUS (kuues koda)

29. september 1987*

Kohtuasjas 81/86,

De Boer Buizen BV, Madalmaade õigusaktide alusel asutatud äriühing registrijärgse asukohaga Heerhugowaard'is, esindaja: Haagi Advokatuuri liige W. Alexander, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o Ernest Arendt,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Nõukogu, esindaja: nõukogu õigusnõunik E. H. Stein, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o J. Käser, Euroopa Investeerimispank,

ja

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: komisjoni õigustalituse ametnik A. Haagsma, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o G. Kremlis, bätiment Jean Monnet, Kirchberg,

kostjad,

mille esemeks on EMÜ asutamislepingu artikli 215 alusel esitatud nõue, et Euroopa Kohus tuvastaks ühenduse lepinguvälise vastutuse kahju eest, mida hageja kandis seoses ühenduse institutsioonide poolt rakendatud meetmetega, mille eesmärk oli rakendada 7. jaanuaril 1985 Ameerika Ühendriikidega sõlmitud kokkulepet terastorudega kauplemise kohta (EÜT L 9, 10.1.1985, lk 1),

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: koja esimees C. Kakouris, kohtunikud T. Koopmans, O. Due, K. Bahlmann ja G. C. Rodríguez Iglesias,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

kohtujurist: G. F. Mancini,

kohtusekretär: ametnik D. Louterman,

arvestades kohtuistungil ettekannet ja 3. veebruaril 1987 toimunud suulist arutelu,

olles kuulanud 11. juuni 1987. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi arvamuse,

on teinud järgmise

otsuse

1. Euroopa Kohtu kantseleisse 17. märtsil 1986 esitatud hagiavaldusega algatas Madalmaade äriühing De Boer Buizen BV, mille registrijärgne asukoht on Heerhugowaard'is, EMÜ asutamislepingu artikli 178 ja artikli 215 teise lõigu alusel hagimenetluse, mille esemeks on kahjutasunõue kahju eest, mida hageja väidetavalt kandis seoses 1985. aasta jaanuaris ühenduse ja Ameerika Ühendriikide vahel sõlmitud, terastorudega kauplemist käsitleva kokkuleppe (EÜT L 9, 10.1.1985, lk 1; edaspidi "kokkulepe") rakendamisega nõukogu ja komisjoni poolt.

2. Hageja taotles oma hagiavalduses kinnitust selle kohta, et ühendus vastutab kahju eest, mida hageja on väidetavalt kandnud seoses asjaoluga, et alates 1. jaanuarist 1985 ei ole tal olnud võimalik eksportida terastorusid Ameerika Ühendriikidesse. Samas on hageja täpsustanud, et menetlusosalised peaksid hilisemas etapis jõudma kokkuleppele kantud kahju ulatuse osas, ja kui kokkuleppele ei jõuta, siis tuleks menetlust Euroopa Kohtus jätkata. Nõukogu ja komisjon on oma kaitse rajanud peamiselt küsimusele, kas ühendus peaks vastutama hageja kantud kahju eest, ent on tegeliku kahju tekkimise samas seadnud kahtluse alla.

3. Kuna menetlusosaliste vaidlus on ennekõike seotud hagiavalduse vastuvõetavusega ja ühenduse institutsioonide asjaomase tegevuse väidetava õigusvastasusega, tuleb neid küsimusi kõigepealt käsitleda.

4. Asjaomaseid õigusnorme, menetluse faktilisi asjaolusid ning menetlusosaliste väiteid ja argumente on täpsemalt kirjeldatud kohtuistungil ettekandes ning neid mainitakse ja käsitletakse käesolevas otsuses edaspidi ainult niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste selgitamiseks.

Vastuvõetavus

5. Kostjateks olevad institutsioonid väidavad, et hagiavaldus on vastuvõetamatu. Kostjad on seisukohal, et ettevõtja ei või tugineda EMÜ asutamislepingu artiklile 178 ja artikli 215 teisele lõigule, kui tal oleks enda kaitseks võimalik tõhusalt kasutada teisi õiguskaitsevahendeid. Käesoleval juhul oli hagejal võimalik kasutada teisi õiguskaitsevahendeid, vaidlustades talle ekspordilitsentside väljastamisest keeldumise siseriiklikus kohtus.

6. Nõukogu juhib tähelepanu asjaolule, et nimetatud kokkulepet rakendati peamiselt nõukogu 9. jaanuari 1985. aasta määrusega (EMÜ) nr 60/85 terastorude Ameerika Ühendriikidesse ekspordimise piiramise kohta (EÜT L 9, 10.1.1985, lk 13). Selle määruse artikli 5 lõige 1 sätestab selgesõnaliselt, et iga liikmesriigi pädevad asutused võivad ekspordilitsentse väljastada antud liikmesriigile eraldatud kvootide piires. Seega on riiklike kvootide jaotamine ettevõtjate vahel ainult siseriiklike asutuste ülesanne.

7. Komisjoni arvates oleks hageja ekspordilitsentsi väljastamisest keeldumise vaidlustamiseks pidanud algatama menetluse pädevas siseriiklikus kohtus ning tõstatama ühenduse asjaomaste õigusnormide õiguspärasuse küsimuse sellise menetluse käigus. Kui sellise menetluse tulemusena oleks tuvastatud, et litsentsi väljastamisest keeldumine ei olnud põhjendatud, oleks hagejal olnud võimalik tugineda sellele asjaolule, et taotleda kahjutasu siseriiklikus kohtus.

8. Tuleb märkida, et hageja ei ole vaidlustanud mitte siseriiklike asutuste poolt ühenduse õigusnormide jõustamise eesmärgil võetud meetmeid, vaid neid õigusnorme endid, kritiseerides nõukogu ja komisjoni selle eest, et need ei lubanud siseriiklikel asutustel väljastada ekspordilitsentse terastorude ekspordimiseks Ameerika Ühendriikidesse isikutele, kelleks ei ole nimetatud toodete valmistajad. Eespool viidatud nõukogu määruse (EMÜ) nr 60/85 artiklist 5 ja komisjoni 9. jaanuari 1985. aasta määruse (EMÜ) nr 61/85 terastorude Ameerika Ühendriikidesse ekspordimise ühendusepoolse järelevalve kohta (EÜT L 9, 10.1.1985, lk 19) artiklist 3 tuleneb, et ekspordilitsentse võib väljastada ainult asjaomaste toodete valmistajatele.

9. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on asutamislepingu artiklis 178 ja artikli 215 teises lõigus ette nähtud kahju hüvitamise hagi sõltumatu õiguskaitsevahend, millel on õiguskaitsevahendite süsteemis oma eriline ülesanne ja millele on kehtestatud teostamise tingimused, mis on töötatud välja selle spetsiifilist eesmärki arvestades. Ehkki kahju hüvitamise hagi tuleb hinnata kõikide üksikisikule ette nähtud õiguskaitsevahendite süsteemi kontekstis ja et sellise hagi vastuvõetavus võib seega mõnedel juhtudel sõltuda siseriiklike õiguskaitsevahendite, mille abil üksikisik võib taotleda siseriikliku asutuse otsuse tühistamist, ammendumisest, tuleb üheks vajalikuks eeltingimuseks sellegipoolest pidada seda, et need siseriiklikud õiguskaitsevahendid tagavad asjaomastele üksikisikutele tõhusa kaitse ja et nende abil on võimalik saada väidetud kahju eest kahjutasu.

10. Käesoleval juhul ei ole tegemist olukorraga, kus asjaomasel ettevõtjal oleks võimalik omandada vajalik litsents või saada kahjutasu litsentsi väljastamisest keeldumisega seoses kantud kahju eest. Siseriiklikud asutused olid määruste (EMÜ) nr 60/85 ja 61/85 osundatud sätete alusel kohustatud väljastama ekspordilitsentse ainult torude tootjatele, samas kui edasimüüja sai sellise litsentsi omandada ainult siis, kui mõni tootja selle talle loovutas. Edasimüüjale taolise litsentsi väljastamisest keeldumise otsuse tühistamine siseriikliku kohtu poolt ei annaks edasimüüjale õigust litsentsi omandamiseks ega tema poolt kantud kahju eest kahjutasu saamiseks. Samuti ei oleks sellise olukorraga tegemist siis, kui pärast Euroopa Kohtule asutamislepingu artikli 177 alusel antud küsimuses eelotsusetaotluse esitamist siseriiklik kohus leiaks, et kõnealuste määruste sätted on kehtetud.

11. Eeltoodud põhjendustest tuleneb, et kostjateks olevate institutsioonide poolt hagi vastuvõetavuse kohta esitatud vastuväitega ei saa nõustuda.

Põhiküsimus

12. Hageja väidab, et ühenduse poolt kõnealuse kokkuleppe rakendamiseks loodud süsteem on õigusvastane. Esiteks tekitab see süsteem edasimüüjate diskrimineerimist tootjatega võrreldes, sest ekspordilitsentse terastorude eksportimiseks saavad omandada ainult tootjad. Teiseks jaotatakse ekspordikvoote selle süsteemi alusel liikmesriikide vahel ebaõiglasel ja diskrimineerival viisil, mille puhul ei ole arvesse võetud traditsioonilisi kaubandusmudeleid.

13. Seoses edasimüüjate väidetava diskrimineerimisega möönab hageja, et määruste (EMÜ) nr 60/85 ja 61/85 alusel on tootjal võimalik litsentsi edasimüüjale loovutada. Sellegipoolest väidab hageja, et selle võimaluse rakendamine on praktikas äärmiselt piiratud, kuna tootjad või nende tütarühingud kasutavad litsentse ise ära. Seega ei ole edasimüüjatel võimalik jätkata terastorude eksportimist Ameerika Ühendriikidesse, ehkki just need – mitte tootjad – olid need, kes avasid ühenduse terastoodetele turu Ameerika Ühendriikides.

14. Sellega seoses tuleks märkida, et kõnealune kokkuleppe on kohaldatav ainult “ühendusest pärinevate terastorude [...]” ühendusest Ameerika Ühendriikidesse eksportimise suhtes (punkti 1 esimene lause). Sellest järeldub, et kõnealune ekspordipiirang mõjutab vahetult ainult nende toodete valmistajaid ühenduses. Samas ei mõjuta see piirang kolmandatest riikidest pärinevate toodete eksporti, mis saab teoks ühenduses tegutsevate edasimüüjate kaudu. Vaidlust ei ole selles, et teatud kolmandad riigid nagu Austria, Rumeenia ja Norra müüvad osa oma terasetoodangust Ameerika Ühendriikidesse ühenduses tegutsevate ettevõtjate kaudu.

15. Seega ei ole ühenduses terastorusid valmistavad ettevõtjad kõnealusest kokkuleppest tulenevate ekspordipiirangute osas edasimüüjatega võrreldes samas olukorras. Kirjeldatud asjaolusid arvestades ei olnud ühenduse institutsioonid kokkuleppe rakendamisel kohustatud kehtestama süsteemi, mis seaks ühenduse tootjad ja edasimüüjad samasse positsiooni.

16. Niisiis tuleb otsustada, et väide, mis põhineb edasimüüjate diskrimineerimisel võrreldes tootjatega, on alusetu. Seda järeldust ei muuda asjaolu, et hageja väitel oli tal tavaks hankida torusid teatud liikmesriikidest, iseäranis Saksamaa Liitvabariigist, mitte aga kolmandatest riikidest.

17. Eeltoodu ei tähenda seda, et ühele maailma suurimale turule torude eksportimisel litsentsisüsteemi kehtestamisel ei kandnud ühenduse institutsioonid teatavat vastutust seoses nimetatud toodete edasimüügile spetsialiseerunud ettevõtjate eriolukorraga. Seetõttu nägidki need institutsioonid ette võimaluse ekspordilitsentside loovutamiseks tootjalt edasimüüjatele. Kui ilmneks, et selliste ettevõtjate kategooriale tervikuna langes ekspordipiirangutega seoses osaks ebaproportsionaalselt suur koormus, oleksid ühenduse institutsioonid kohustatud taolise olukorra asjakohaste meetmete abil heastama. Euroopa

Kohtule esitatud materjalidest ei ilmne aga, et sellised tingimused oleks käesoleval juhul täidetud.

18. Mis puutub väidetavasse vahetegemisse liikmesriikide vahel, siis tuleks märkida, et kõnealune kokkulepe puudutab ühenduses toodetud terastorude eksporti kui sellist; seejuures ei tehta vahet erinevate liikmesriikide vahel ega viidata liikmesriikide traditsioonilistele ekspordimudelitele. Kõnealuse kokkuleppe kohaselt võib kogu ühendusest eksporditavate terastorude kogus moodustada maksimaalselt 7,6% nende toodete ilmsest tarbimisest Ameerika Ühendriikides. Määruse (EMÜ) nr 60/85 kohaselt peab komisjon arvutama välja nimetatud piirmäärast tulenevad kogused. Sama määruse lisa III kohaselt jagatakse need kogused liikmesriikide vahel sel teel, et igale liikmesriigile eraldatakse teatud osakaal nimetatud toodete ilmsest tarbimismahust Ameerika Ühendriikides. Samas on liikmesriikide pädevad ametiasutused ekspordilitsentside väljastamisel kohustatud muu hulgas arvesse võtma “ettevõtjate traditsioonilisi ekspordimudeleid” ja “Ameerika Ühendriikidesse suunatud ekspordi traditsioonilist jaotust aasta lõikes” (määruse (EMÜ) nr 60/85 artikli 5 lõige 2).

19. Neid asjaolusid arvestades oli hageja ülesanne osutada, miks nõukogu oleks ühenduse kogulimiidi liikmesriikide vahel jaotamisel pidanud arvesse võtma liikmesriikide traditsioonilisi ekspordimudeleid ja kuidas on nõukogu käesoleval juhul oma ülesande täitmisel ületanud talle omistatud kaalutusõigust. Hageja on esitanud ainult üldsõnalise väite, mida ta ei ole täpsustanud ja mille kostjateks olevad institutsioonid on vaidlustanud. Selle väite kohaselt eraldati mõnedele liikmesriikidele, iseäranis Madalmaadele, riiklikud kvoodid, mis olid traditsioonilisi ekspordimudeleid arvestades põhjendamatult suured.

20. Siinkohal tuleks lisada, et menetlusosaliste poolt esitatud arvudest ei ilmne mingit märgatavat vastuolu ühelt poolt enne nimetatud määruse jõustumist erinevate liikmesriikide poolt Ameerika Ühendriikidesse müüdud terastorude ekspordimahtude ning teiselt poolt määruse (EMÜ) nr 60/85 lisa III ühenduse kogu ekspordilimiidi liikmesriikide vahel jaotamise vahel.

21. Seega tuleb ka liikmesriikide vahel vahetegemist puudutav väide tagasi lükata.

22. Kõikidest eeltoodud põhjendustest tervikuna tuleneb, et määrustega (EMÜ) nr 60/85 ja 61/85 loodud ekspordilitsentside süsteemi õigusvastasus ei ole tõendatud. Seega on tarbetu uurida, kas muud ühenduse vastutuse tuvastamiseks vajalikud tingimused on täidetud.

23. Seetõttu tuleb hagi põhjendamatuse tõttu jätta rahuldamata.

Kohtukulud

24. Kodukorra artikli 69 lõike 2 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud. Kuna hageja on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud jätta tema kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS (kuues koda) otsustab:

1) Jätta hagi rahuldamata.

2) Mõista kohtukulud välja hagejalt.

Kakouris

Koopmans

Due

Bahlmann

Rodríguez Iglesias

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 29. septembril 1987. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

Kuuenda koja esimees

P. Heim

C. Kakouris